คำนำ

ปั๊กกะตืน ฮีตฮอยป่าเวณีตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านจารีตประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่และบุคคลสำคัญของตำบลออนใต้ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ที่สนใจทราบ อันจะนำไปสู่การรักษา สืบสาน โดยรวบรวมข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณี ของตำบลออนใต้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า “ปั๊กกะตืน ฮีตฮอยป่าเวณีตำบลออนใต้” เล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจไม่มากก็น้อย

กองการศึกษา เทศบาลตำบลออนใต้

สารบัญ

งานประเพณีท้องถิ่น ๓
> เตียวขึ้นดอยโง้ม ๓
> เตียวขึ้นดอยบ่อคำน้ำทิพย์ ๕
> เลี้ยงผีปู่น้ำ ๗
> งานสรงน้ำพระธาตุ ๑๐
> งานสมโภชปอยหลวง ๑๒
> งานทำบุญถวายผ้ากฐิน ๑๕
> งานทำบุญผ้าป่า ๒๐
> สลากภัต (ตานก๋วยสลาก) ๒๔
> บวงสรวงอนุสรณ์สถานช้างเผือก ๒๖
> สักการะอนุสาวรีย์หมื่นดาบเรือน ๓๐
> งานวันกตัญญูหลวงปู่หล้า ๓๒
ศิลปะและภูมิปัญญาท้องถิ่น ๓๗
> จักสาน ๓๗
> ทอผ้า (ผ้าฝ้าย) ๓๙
> เครื่องถ้วยสันกำแพง ๔๒
งานประเพณีทั่วไป ๔๙
> งานอวมงคล (ฌาปนกิจศพ/บำเพ็ญกุศลศพ) ๔๙
> งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ๕๒
> งานแต่งงาน ๕๕

งานประเพณีท้องถิ่น

เตียวขึ้นดอยโง้ม

(ประเพณีเตียวขึ้นดอยไหว้สากู่ชี้ฟ้าครูบาเจ้าศรีวิชัยบนดอยโง้ม)

ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

ดอยโง้มเป็นดอยที่ทอดยาวเป็นแนวเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กับตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน บนดอยโง้มแห่งนี้เป็นที่ตั้งของกู่บรรจุอัฐิกระดูกส่วนปั้นเหน่ง (หน้าผาก) ของครูบาศรีวิชัย ซึ่งลูกศิษย์ของครูบาศรีวิชัยต่อมาทราบชื่อภายหลังคือพ่อหนานดวงต๋า มีพื้นเพเดิมเป็นคนบ้านห้วยไซ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เป็นคนนำอัฐิกระดูกของครูบาศรีวิชัยมาบรรจุไว้ในกู่ที่สร้างขึ้นบนดอยโง้มเมื่อหลายสิบปีก่อนเพื่อเป็นการให้ลูกศิษย์ลูกหาและประชาชนที่ศรัทธากราบไหว้บูชา และระลึกถึงคุณงามความดีบุญบารมีธรรมของครูบาศรีวิชัย

สถานที่

ที่ตั้ง : ผืนป่าห้วยลาน บ้านปง หมู่ที่ ๘ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ระยะทางที่ใช้ในการเดิน : ประมาณ ๓ กิโลเมตร

ระยะเวลาที่ใช้ในการเดิน : ประมาณ ๒ - ๓ ชั่วโมง

จุดเริ่มต้นเส้นทาง : เชิงเขาอ่างเก็บน้ำดอยโตน บ้านปง หมู่ที่ ๘ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะเส้นทาง : เป็นเส้นทางเดินป่า มีความลาดชัน มีบันไดเหล็กเฉพาะทางขึ้นหน้าผา ๑ จุด

<u>วันที่จัดงาน</u>

วันที่ ๒๐ เดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี (วันคล้ายวันมรณะภาพครูบาศรีวิชัย)

<u>กิจกรรม</u>

- การทำบุญสรงน้ำกู่ครูบาเจ้าศรีวิชัย
- เดินขึ้นดอยโง้มศึกษาเส้นทางเดินธรรมชาติ

<u>สิ่งที่ต้องจัดเตรียม</u>

เครื่องบวงสรวงกู่ครูบาเจ้าศรีวิชัย ประกอบด้วย บายศรี, ไก่, หมู, อาหารคาว-หวาน, ผลไม้, ผ้าจีวรห่มกู่, ดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น

เตียวขึ้นดอยบ่อคำน้ำทิพย์

ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

“บ่อคำน้ำทิพย์” เป็นบ่อน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีลักษณะเป็นบ่อน้ำที่เกิดท่ามกลางป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นบ่อหินขนาดใหญ่ลึกลงไปเป็นรูปกรวย วัดขนาดความกว้างของบ่อน้ำมีขนาดประมาณ ๓ เมตร มีน้ำแร่ธรรมชาติไหลออกมาจากก้นบ่อน้ำตลอดทั้งปี ตามความเชื่อของคนในพื้นที่บ่อคำน้ำทิพย์เป็นบ่อน้ำศักดิ์ที่ชาวบ้านให้การสักการะบูชา เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตวิญญาณมาช้านาน และมีความเชื่อว่าน้ำจากบ่อคำน้ำทิพย์สามารถดื่มเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้ ตลอดจนนำไปทำน้ำพุทธมนต์ เพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อความเป็นสิริมงคล

ประเพณี “เตียวขึ้นดอยบ่อคำน้ำทิพย์” เป็นงานบุญประจำปี จัดขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นที่มีมาช้านานสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และนอกจากนี้เพื่อส่งเสริมปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน

ท้องถิ่น ได้ช่วยกันอนุรักษ์และหวงแหน ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าและร่วมกันรักษาผืนป่าอันเป็นแหล่งต้นน้ำของป่าชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์สืบไป

<u>สถานที่</u>

ที่ตั้ง : ผืนป่าบ้านป่าแงะ หมู่ที่ ๔ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ระยะทางที่ใช้ในการเดิน : ประมาณ ๓ กิโลเมตร

ระยะเวลาที่ใช้ในการเดิน : ประมาณ ๑ ชั่วโมง

จุดเริ่มต้นเส้นทาง : เชิงเขาบริเวณป่าชุมชน สำนักแม่ชี บ้านป่าแงะ หมู่ที่ ๔ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะเส้นทาง : เป็นเส้นทางเดินป่าเป็นส่วนใหญ่ สลับกับทางเดินที่ลาดด้วยปูนซีเมนต์เป็นบางช่วง เส้นทางมีความลาดชันเล็กน้อย

<u>วันที่จัดงาน</u>

ช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคมของทุกปี

<u>กิจกรรม</u>

- ปลูกต้นไม้และทำบุญบวชป่า
- เดินขึ้นดอยบ่อคำน้ำทิพย์ศึกษาเส้นทางเดินธรรมชาติ

<u>สิ่งที่ต้องจัดเตรียม</u>

- โต๊ะหมู่บูชา
- ดอกไม้ ธูป เทียน
- ผ้าบวชป่า
- น้ำดื่ม
- สังฆทาน

เลี้ยงผีปู่น้ำ

ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

ประเพณีเลี้ยงผีปู่น้ำ หรือการบวงสรวงขุนน้ำ หรือผีขุนน้ำเป็นประเพณีเก่าแก่ตามความเชื่อของคนล้านนาว่าก่อนฤดูทำนาต้องมีการทำพิธีบรวงสรวงขุนน้ำ เพื่อทำให้ฝนตกต้องตามฤกาล ให้ความหมายของคำว่า “ผีขุนน้ำ” ดังนี้ คำว่า “ผี” คงหมายเอาวิญญาณหรือสิ่งที่สถิตอยู่ในที่นั้น ๆ คำว่า “ขุน” หมายถึงความเป็นใหญ่ ต้นตอ ประธานหรืออารักษ์ คำว่า “น้ำ” มีความหมายเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้วแต่ในที่นี้หมายเอาแม่น้ำ ลำคลอง เหมืองฝาย เพราะฉะนั้นคำว่า “ผีขุนน้ำ” หมายถึงสิ่งที่สถิตอยู่ตามต้นน้ำลำธารหรืออารักษ์ต้นน้ำลำธารอันมีหน้าที่ปกปักรักษาต้นน้ำลำธารนั่นเอง

โดยจุดมุ่งหมายหลักของการเลี้ยงผีปู่น้ำหรือผีขุนน้ำนั้น เพื่อแสดงความกตัญญูต่อสิ่งที่มีคุณและให้ประโยชน์แก่ตนเอง ดังเช่นต้นน้ำลำธารสำคัญที่เป็นเหมือนเส้นสายชีวิตของเกษตรกรในแหล่งน้ำนั้นๆ และเพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ตลอดจนปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นช่วยกันอนุรักษ์ ตระหนักถึงคุณค่าและร่วมกันรักษาผืนป่าอันเป็นแหล่งต้นน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป

ประเพณีเลี้ยงผีปู่น้ำหรือผีขุนน้ำนี้จัดเป็นประเพณีสำคัญที่ชุมชนปฏิบัติต่อเนื่องยาวนานมาตั้งแต่อดีต พิธีกรรมจะจัดขึ้นที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ภายในป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำ นอกจากการเซ่นสังเวยผีขุนน้ำแล้ว ยังมีการจุดบั้งไฟ (จิบอกไฟ) เพื่อแสดงความเคารพต่อเทพยดาและธรรมชาติ ขอให้เกิดความเจริญงอกงามและฝนฟ้าตกตามฤดูกาล สามารถทำการเกษตรเพาะปลูกพืชผลให้ได้ผลดี ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นจึงร่วมกันจัดให้มีงานอนุรักษ์ป่าต้นน้ำขึ้นอย่างเป็นทางการ กิจกรรมหลักในงานดังกล่าวคือการเลี้ยงผีปู่น้ำหรือผีขุนน้ำ และการจุดบั้งไฟหรือจิบอกไฟ ซึ่งได้ปฏิบัติกันมายาวนาน บางปีอาจจัดให้มีการสืบชะตาแหล่งน้ำ การปลูกป่า และบวชป่าเพิ่มเติม เพื่อเน้นให้คนทั้งในและนอกชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำและเป็นการเปิดโอกาสให้คนนอกพื้นที่ได้มีส่วนร่วมปลูกป่าและบวชป่าด้วย

<u>สถานที่</u>

๑. ผืนป่าห้วยลาน บ้านปง หมู่ที่ ๘ ตำบลออนใต้

๒. ผืนป่าห้วยบ้านยุบ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลออนใต้

๓. ผืนป่าแม่ผาแหน หมู่ที่ ๑๑ ตำบลออนใต้

<u>วันที่จัดงาน</u>

จัดในช่วงปลายเดือนมิถุนายน ถึง เดือนกรกฎาคม ก่อนฤดูการทำนาของทุกปี

<u>กิจกรรม</u>

- ทำบุญบวงสรวงขุนน้ำ (เลี้ยงผีปู่น้ำ)
- ปลูกป่า และบวชป่า
- สืบชะตาแหล่งน้ำ
- แข่งขันจุดบั้งไฟ (จิบอกไฟ)

<u>สิ่งที่ต้องจัดเตรียม</u>

- เครื่องทำบุญบวชป่า
- เครื่องบวงสรวงผีปู่น้ำ

ประกอบด้วย หมู ๑ ตัว (ผีปู่น้ำห้วยลาน) / วัว ๑ ตัว (ผีปู่น้ำแม่ผาแหน) ขนม-ของหวานมงคล, ผลไม้ กล้วย อ้อย, น้ำสี-น้ำดื่ม, เหล้าขาว ๒ ขวด หมากพลู-บุหรี่ ดอกไม้ ๒ พุ่ม หรือแจกัน ๑ คู่

งานสรงน้ำพระธาตุ

ที่มา/ความสำคัญ

การสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ และ พระธาตุ เป็นประเพณีความเชื่อดั้งเดิมมาแต่โบราณ ที่นิยมกระทำเป็นประจำทุกปี เปรียบเสมือนการได้สรงน้ำพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ทั้งหลาย โดยทั่วไปจะกระทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือ วันงานเทศกาลประจำปี เช่น สงกรานต์ เป็นต้น และวิธีปฏิบัติในการสรงน้ำ ก็จะแตกต่างกันไป แล้วแต่ความเชื่อและความศรัทธาของแต่ละท้องที่นั้นๆหรือแล้วแต่บุคคล สมัยโบราณมักจะบูชาพระบรมธาตุด้วยเครื่องหอม และข้าวตอกดอกไม้ ตามปกติแล้วจะสรงพระธาตุด้วยน้ำสะอาดบริสุทธิ์ หรือน้ำสะอาดเจือด้วยสิ่งบูชา แล้วแต่ความชอบ และความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น น้ำหอม น้ำอบ ดอกไม้ กลีบดอกไม้ ฝักส้มป่อย หรือแก่นไม้จันทน์ฝน เป็นต้น

สถานที่

วัดต่าง ๆ ในตำบลออนใต้

<u>วันที่จัดงาน</u>

ช่วงเดือนเมษายน - มิถุนายน ของทุกปี

<u>กิจกรรม</u>

เช้ามีการทำบุญตักบาตร สวดพุทธมนต์ และสรงน้ำพระธาตุ งานครึ่งเช้า/บ่าย มีโรงทาน อาจมีสมโภชตามจิตศรัทธา

<u>สิ่งที่ต้องจัดเตรียม</u>

- สังฆทาน
- น้ำขมิ้น ส้มป่อย สำหรับสรงน้ำพระธาตุ

งานสมโภชปอยหลวง

ที่มา/ความสำคัญ

งานปอยหลวง งานบุญที่ยิ่งใหญ่ของคนภาคเหนือ เพื่อเป็นการจัดฉลองที่ยิ่งใหญ่ของวัด คำว่า “ปอย” มาจากคำว่า “ประเพณี “หมายถึง งานฉลองรื่นเริง ส่วนคำว่า “หลวง” หมายถึง “ยิ่งใหญ่” ดังนั้นคำว่า “ปอยหลวง” จึงเป็นงานฉลองที่ยิ่งใหญ่หรืองานฉลองที่ใหญ่โต ซึ่งเป็นการฉลองถาวรวัตถุของวัดหรือฉลองสิ่งก่อสร้างของวัด ที่ประชาชนช่วยกันทำขึ้น เพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ และประเพณีงานปอยหลวง มักจะจัดขึ้นในช่วงเดือน ๕ ไปจนถึงเดือน ๗ เหนือ ซึ่งตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ไปจนถึงเดือนเมษายน หรือบางแห่งอาจไปถึงเดือนพฤษภาคม ของทุกปี ส่วนระยะเวลาการจัดงานจะมี ประมาณ ๓ - ๗ วัน

ประเพณีงานปอยหลวง เป็นงานทำบุญเพื่อเฉลิมฉลองศาสนสมบัติต่างๆ ของวัด เพื่อให้เกิดอานิสงส์แก่ตนและครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นงานบุญกุศลแรงมาก นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องแสดงถึงความสามัคคีกลมเกลียวของคณะสงฆ์

และชาวบ้าน ส่วนการทำบุญปอยหลวง ที่นิยมทำกันก็คือ ทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ พ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้ว สิ่งสำคัญที่ได้จากการทำบุญงานปอยหลวงอีกอย่างคือ มีการแสดง ความชื่นชมยินดีร่วมกัน เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่คนท้องถิ่น โดยจะมีการจัดมหรสพสมโภชหลากหลาย เพราะหนึ่งปีถึงจะมีโอกาสได้เฉลิมฉลองถาวรวัตถุต่างๆ ได้ หรือบางวัดอาจจะใช้เวลาหลายปี เพราะสิ่งปลูกสร้างบางอย่างของวัดอาจใช้เงินจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการก่อสร้างนานจึงจะแล้วเสร็จ และต้องมีเงินเหลือพอ เพื่อที่จะจัดงานเฉลิมเฉลองงานปอยหลวงได้ เพราะเป็นงานใหญ่ที่ต้องอาศัย ความร่วมมือ ร่วมใจ จากบุคคลเป็นจำนวนมาก และจะต้องแบ่งงานกันทำ เช่น กลุ่มแม่บ้านก็จะต้องมีหน้าที่คอยทำอาหารการกิน ถวายพระสงฆ์ตลอดไปจนถึงเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานในแต่ละวัน ส่วนกลุ่มหนุ่มสาว ก็จะมีหน้าที่บริการแขกที่มาร่วม ส่วนกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ทำหน้าที่ด้านศาสนพิธี และผู้ชาย ก็จะได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ด้านสถานที่ เวทีแสดงต่างๆ พร้อมให้การต้อนรับแขกเหรื่อที่มาร่วมงานบุญ นอกจากนี้กลุ่มสตรีแม่บ้านจะฟ้อนต้อนรับครัวทานหรือไทยทานที่แต่ละแห่งนำมาทำบุญที่วัด

ก่อนที่จะมีงานปอยหลวงก็จะมีการตาน (ทาน) ตุงและช่อ (ธงสามเหลี่ยม) เสียก่อน ซึ่งตุงนี้จะเป็นผ้าที่ตัดทอ และมีการประดับด้วยสีต่างๆ ที่สวยงาม แล้วนำตุงไปปักเรียงรายตามถนนหนทาง ก่อนที่จะเข้าวัด เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้คนที่สัญจรไปมาได้รับทราบว่า วัดแห่งนี้จะมีงานปอยหลวง และธงธรรมจักร์อันเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา จะปักตลอดแนวบริเวณของวัดที่มีงานปอยหลวง จากนั้นศรัทธาทั้งหลายก็จะทยอยกันนำเครื่องครัวทานเข้าไปถวายวัด พระสงฆ์ก็จะทำพิธีเจริญพุทธมนต์ และมีการสวดอบรมสมโภชหรือสวดเบิก ซึ่งเป็นการสวดที่ไพเราะน่าฟังมาก และสุดท้ายก็จะมีการเทศน์บอกกล่าวถึงอานิสงส์ของการก่อสร้าง เป็นอันจบพิธีทางสงฆ์ ช่วงตอนเย็นก็จะมีการฉลองสมโภชน์ และมหรสพต่างๆ ให้สนุกสนานตลอดทั้งงาน

<u>สถานที่</u>

วัดที่มีการฉลองถาวรวัตถุ หรือฉลองสิ่งก่อสร้าง

<u>วันที่จัดงาน</u>

ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม

<u>กิจกรรม</u>

๑. ทำบุญ

๒. ตานช่อ ตานตุง สัญลักษณ์ว่าบ้านนี้จะมีงานบุญใหญ่ (ปอยหลวง)

๓. ตกแต่งดา เครื่องไทยทานมีการเชิญญาติ เพื่อน คนรู้จัก ร่วมทำบุญแต่ละครอบครัวนำเครื่องไทยทานไป ถวายวัด เฉพาะคณะศรัทธาทุกหลังคาเรือน

๔. คณะศรัทธาต้อนรับหัววัดที่ได้ไปนิมนต์มาร่วมงานฉลอง มีจัดแสดงมหรศพ ได้แก่ ลิเก มวย รำวง ซอพื้นเมือง แห่ประยุกต์ ดนตรีพื้นเมือง และโรงทาน

<u>สิ่งที่ต้องจัดเตรียม</u>

๑. เครื่องไทยทานถวายพระสงฆ์

๒. ต้นเงิน

๓. ตุง

งานทำบุญถวายผ้ากฐิน

ที่มา/ความสำคัญ

กฐิน หมายถึง ชื่อพิธีทำบุญทางพระพุทธศาสนาหลังจากออกพรรษาภายในกำหนด ๑ เดือน มีข้อควรทราบดังนี้

๑. เขตกฐิน ระยะเวลาให้พระรับกฐินได้คือตั้งแต่แรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๒

๒. ผ้ากฐินเป็นผ้าสบง ผ้าจีวร ผ้าสังฆาฏิ ผืนใดผืนหนึ่งใน ๓ ผืนนี้

กฐิน หมายถึง ไม้สะดึงผ้าที่ยกนำมาถวายแด่พระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาแล้วที่เรียกเช่นนี้เพราะเวลาจะตัดใช้สะดึงทาบ การที่นำผ้าไปถวายเรียกว่า ทอดกฐิน

การทอดกฐิน คือ การถวายผ้ากฐินแก่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่วัดใดวัดหนึ่งหรือสถานที่ใดที่หนึ่งครบ ๓ เดือน เพื่อให้พระได้มีผ้าเปลี่ยนใหม่การทอดกฐินจึงถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ ให้อานิสงส์แรง เพราะในปีหนึ่งแต่ละวัดจะรับกฐินได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น และจะต้องทำภายในเวลาที่กำหนดในการทอดกฐิน คือ ๑ เดือนเท่านั้น โดยนับตั้งแต่วันออกพรรษา

ก่อนการทอดกฐินจะต้องมีการจองกฐินก่อนโดยจะต้องไปแจ้งความประสงค์แก่เจ้าอาวาสแล้วเขียนปิดประกาศให้ทราบ และเมื่อจองเรียบร้อยและได้หมายกำหนดการเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมเครื่องกฐินได้แก่ ผ้าจีวรหรือผ้าสบงหรือสังฆาฏิ ผืนใดผืนหนึ่ง และเครื่องบริขาร บริวารกฐิน อาจจะถวายเป็นปัจจัยสี่หรือถวายเป็นส่วนกลางเพื่อเป็นประโยชน์กับสงฆ์

วันก่อนการทำพิธีทอดกฐิน ๑ วันเรียกว่า วันสุกดิบ ทุกคนจะมาช่วยกันเตรียมสถานที่ ปักธงเตรียมเครื่องใช้สำหรับถวายพระและของที่จะต้องใช้ในพิธี ในวันงานทอดกฐินนิยมจัดงาน ๒ วันคือ วันแรกจะเป็นวันตั้งองค์พระกฐินซึ่งอาจจะเป็นที่บ้านเจ้าภาพหรือที่วัดก็ได้ ตอนกลางคืนก็จะมีมหรสพ ในวันรุ่งขึ้นเป็นวันที่สองก็จะเป็นวันทอด ซึ่งจะมีการแห่ไปตอนเช้าและเลี้ยงพระเพล หรืออาจจะทอดในตอนเพลก็ได้แล้วแต่ความสะดวกของเจ้าภาพ หากเป็นกฐินสามัคคี คือ มีหลายเจ้าภาพซึ่งแยกกันตั้งองค์กฐินตามบ้านของตนเอง ให้แห่มาทอดรวมกันในวันรุ่งขึ้นเพราะแต่ละวัดจะรับกฐินได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

<u>พิธีทอดกฐิน จะมีพิธีสำคัญ ๒ ขั้นตอน คือ</u>

๑. การถวายผ้ากฐิน เมื่อถึงเวลาที่พระสงฆ์มาพร้อมกันแล้ว เจ้าภาพก็จะประคองผ้ากฐินนั่งตรงต่อหน้าพระประธาน ตั้งนะโม ๓ จบ หันมาทางพระสงฆ์แล้วกล่าวคำถวายผ้ากฐิน ๓ จบ เช่นกัน เมื่อพระสงฆ์กล่าวรับ เจ้าภาพก็จะประเคนผ้าไตรกฐิน และเครื่องปัจจัยต่างๆ หลังจากนั้นพระสงฆ์จะลงความเห็นว่าพระรูปใดมีจีวรเก่าก็จะพร้อมใจกันถวายให้พระรูปนั้นแล้วพระสงฆ์ก็จะสวด อนุโมทนา และเจ้าภาพก็จะกรวดน้ำเป็นอันเสร็จพิธี

<u>คำถวายผ้ากฐิน (กล่าวนะโม ๓ จบแล้วตามด้วย)</u>

“อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะจีวะ ระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง ปะฏิคัณหาตุ

ปะฏิคคะเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ”

สวดซ้ำเป็นครั้งที่ ๒ โดยเพิ่มคำว่า ทุติยัมปิ นำหน้าแล้วสวดซ้ำเหมือนเดิม สวดซ้ำเป็นครั้งที่สามโดยเพิ่มคำว่า ตะติยัมปิ นำหน้าแล้วสวดซ้ำเหมือนเดิม คำแปล “ข้าแต่พระสงฆ์ ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย ผ้ากฐินพร้อมทั้งบริวารนี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ ผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้านี้เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ”

๒. พิธีกรานกฐิน เป็นพิธีทางฝ่ายสงฆ์ โดยเฉพาะภิกษุที่ได้รับมอบผ้ากฐิน จะมีการกล่าววาจากรานกฐินตามลักษณะของผ้าที่กราน

<u>อานิสงส์ของการทอดกฐิน</u>

- ทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์สินมาก ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน
- ทำให้เป็นผู้มีจิตใจแจ่มใส บริสุทธิ์ และผ่องใสอยู่เสมอ
- ทำให้เป็นผู้มีจิตใจตั้งมั่น เป็นสมาธิ และเข้าถึงธรรมได้ง่าย
- ได้ชื่อว่าเป็นผู้สามารถใช้สร้างบุญกุศล ให้ติดตัวไปในภพเบื้องหน้าได้อย่างเต็มที่
- ทำให้เป็นคนรูปงาม ผิวพรรณงาม เป็นที่รักของคนทั่วไป
- ทำให้เป็นผู้มีชื่อเสียง เกียรติคุณน่ายกย่องสรรเสริญ เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาน่าเคารพนับถือ
- ทั้งนี้ยังเป็นการสงเคราะห์พระภิกษุที่จำพรรษาครบถ้วน ให้ได้รับอานิสงส์ตามพุทธบัญญัติ

<u>สถานที่</u>

วัดที่มีการทอดกฐิน

<u>วันที่จัดงาน</u>

หลังออกพรรษาภายใน ๑ เดือน

<u>กิจกรรม</u>

๑. จัดเตรียมเครื่องไทยทานต่าง ๆ ที่วัด/บ้านเจ้าภาพองค์กฐิน สมโภช, สวดเจริญพระพุทธมนต์ที่บ้านเจ้าภาพ

๒. ขบวนแห่กฐิน ถวายกฐิน, ขบวนแห่กฐิน, สืบชะตา, ถวายสังฆทานกฐิน-เครื่องไทยทาน, เทศนาธรรม

<u>สิ่งที่ต้องเตรียม</u>

๑. ผ้ากฐิน

๒. บริวารกฐิน เครื่องใช้ของพระสงฆ์ (ตาลปัตร,ถุงย่าม, บาตร, อัฏบริขาร) พระ ผ้า ๓ ไตร เครื่องไทยทาน ตุงจระเข้-ตะขาบ-เต่า

๓. เครื่องสืบชะตา เสริม

๔. พานแว่นฟ้า

**ตุงจระเข้-ตะขาบ-เต่า (สัตว์ไม่ได้บวชเป็นพระ ปลอมเป็นพระ ถูกจับได้-จับสึก แต่เห็นใจเลยให้มีรูปร่วมทำบุญ)*

วัดที่จะรับกฐินได้จะต้องมีพระอยู่จำพรรษาจำนวน ๕ รูป หรือ ๕ รูป ขึ้นไปครบองค์สงฆ์จึงจะเป็น กฐิน และจะต้องรับ กฐินที่อาวาสของตัวเองเท่านั้นจึงจะถูกต้อง พระรูปเดียวที่จำพรรษาอยู่ในอาวาสหนึ่งอาวาสใด ถ้ารับกฐินก็จะเรียกว่ารับกฐินไม่ได้ เพราะว่าไม่ครบองค์สงฆ์

<u>อานิสงส์ของผู้ทอดถวายผ้ากฐิน</u>

สร้างความสามัคคีในระหว่างพุทธบริษัท เป็นการสั่งสมทุนคือบุญกุศลไว้ในภายภาคหน้าได้ชื่อว่าเป็นผู้สืบอายุพระพุทธศาสนา เป็นกุศลอันยิ่งใหญ่ ได้สงเคราะห์พระสงฆ์ตามพระวินัยซึ่งเป็นไปตามพระบรมพุทธานุญาต เป็นการรักษาประเพณีที่ดีงามสืบกันไปเป็นการบูชาพุทธโอวาทของพระบรมศาสดา ทำตนให้เป็นประโยชน์ สละทรัพย์ให้มีประโยชน์ต่อพุทธศาสนาเป็นการสร้างทางไปสวรรค์และนิพพานให้แก่ตนเองเป็นกุศลผลบุญที่ใหญ่หลวง ผู้ถวายจะปรารถนาความสำเร็จใด ๆ ในภพชาติใหม่ ก็จะให้สำเร็จได้ดังมโนรถความปรารถนา หรือถ้าจะปรารถนาพุทธภูมิก็ดี ปัจเจกภูมิก็ดี สาวกภูมิก็ดี สาวิกาภูมิก็ดี เมื่อมีวาสนาบารมีแก่กล้าแล้วก็จะได้สำเร็จดังมโนปณิธาน หรือความปรารถนาที่ตั้งไว้

งานทำบุญผ้าป่า

ที่มา/ความสำคัญ

การทอดผ้าป่า คือ การนำผ้ามาถวายให้กับพระภิกษุสงฆ์ โดยการวางทอดไว้เหมือนเป็นผ้าที่ทิ้งไว้ในป่า เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์พิจารณา แล้วนำไปใช้เป็นผ้าไตรจีวร โดยการทอดผ้าป่าไม่มีกำหนดระยะเวลาการทอด ซึ่งในหนึ่งปีสามารถทอดผ้าป่ากี่ครั้งก็ได้ และไม่เจาะจงพระภิกษุสงฆ์

ประเภทของการทอดผ้าป่า

ตามหลักความเป็นจริงแล้ว การทอดผ้าป่านั้นมีอยู่เพียงแค่อย่างเดียว คือ การนำผ้าไปทิ้งไว้ในป่าตามที่ได้บอกไว้ข้างต้น แต่ปัจจุบันการทอดผ้าป่านิยมทำในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ที่แตกต่างกัน จึงแบ่งประเภทของผ้าป่าได้ ๓ ประเภท ดังนี้

ผ้าป่าหางกฐิน หรือผ้าป่าแถมกฐิน

ผ้าป่าที่มีเจ้าภาพในการจัดขึ้น โดยสืบต่อเนื่องมาจากการทอดกฐิน หรือพูดง่าย ๆ เมื่อทำพิธีทอดกฐินเสร็จแล้วก็ให้มีการทอดผ้าป่าไปด้วยเลย

ผ้าป่าโยงกฐิน

ผ้าป่าที่นำไปทอดตามวัดต่าง ๆ โดยจัดขึ้นมาในครั้งเดียวหลาย ๆ วัด เมื่อเดินทางถึงวัดไหนก็ถวายวัดนั้น ซึ่งไม่มีกำหนดว่าต้องเป็นวัดละกี่กองก็ได้ อาจจะมีเจ้าภาพเดียวหรือหลายเจ้าภาพร่วมกันก็ได้

ผ้าป่าสามัคคี

ผ้าป่าที่มีการแจกฎีกาบอกบุญไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสร่วมทำบุญแล้วแต่กำลังศรัทธาของแต่ละคน โดยจัดเป็นกองผ้าป่ามารวมกันแล้วแบ่งออกเป็นกี่กองก็ได้ เมื่อถึงวันที่ทอดผ้าป่า จะมีขบวนแห่ผ้าป่ามารวมกันที่วัด ซึ่งการทอดผ้าป่าสามัคคีนี้มีจุดประสงค์เพื่อร่วมกันหาเงินในการสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ เช่น การสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ หรือทอดผ้าป่าหนังสือ ฯลฯ

<u>สถานที</u> ทอดที่วัด/บ้านก็ได้
<u>วันที่จัดงาน</u> ตลอดทั้งปี
<u>กิจกรรม</u> พระสงฆ์อย่างน้อย ๑ รูป รับองค์ผ้าป่า
<u>สิ่งของที่ต้องเตรียม</u>

- ต้นมะขาม, รูปสัญลักษณ์ชะนี ๑ ตัว , ผ้า ๑ ผืน อังสะบังสุกุล ๑ ผืน พาดต้นมะขาม ต้นปัจจัย เครื่องใช้ประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน สมุด ดินสอ ปากกา (พระสงฆ์) ศิลานปัจจัย

<u>พิธีทอดผ้าป่า</u>

โดยผู้ที่เป็นเจ้าภาพในการทอดผ้าป่าต้องแจ้งความประสงค์ให้กับเจ้าอาวาส ที่ต้องการนำผ้าป่ามาทอด ซึ่งเรียกกันว่า “การจองผ้าป่า” เมื่อกำหนดวันเวลาเรียบร้อยแล้ว ให้ทำการตั้งองค์ผ้าป่าได้เลย โดยสิ่งสำคัญที่จะต้องมีเลย

ก็คือ ผ้า กิ่งไม้สำหรับพาดผ้า และอุทิศถวายให้กับพระสงฆ์ โดยไม่เจาะจงพระรูปใด รูปหนึ่ง

<u>ขั้นตอนการทอดผ้าป่า</u>

- จัดเตรียมตั้งองค์ผ้าป่า พร้อมจัดหาสถานที่ เครื่องบูชาพระพุทธรูป
- จากนั้นให้จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- อาราธนาศีล ๕ รับศีล ๕ จากพระภิกษุสงฆ์
- ทุกคนกล่าว “นะโม....” ๓ จบ
- แล้วกล่าวคำถวายผ้าป่าพร้อมคำแปล
- นิมนต์พระสงฆ์พิจารณาผ้าป่า
- พระสงฆ์อนุโมทนา กรวดน้ำ พร้อมรับพร ถือเป็นเสร็จสิ้นพิธีการทอดผ้าป่า

คำถวายผ้าป่า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

อิมานิ มะยัง ภันเต ปังสุกูละจีวะรานิ สะปะริวารามิ ภิกขุสังฆัสสะ

โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปังสุกูละจีวะรานิ

สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้าบังสุกุลจีวร พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้

แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับผ้าบังสุกุลจีวร พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้

ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ และเพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญฯ

<u>อานิสงค์ที่ได้รับจากการทอดผ้าป่า</u>

- ถือเป็นการถวายบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ เพราะเจ้าภาพได้ถวายทานแด่พระสงฆ์
- ช่วยทำให้เจ้าภาพมีความมั่งคั่งด้วยโภคทรัพย์สมบัติมากมาย
- ช่วยทำให้ประสบความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ไร้อุปสรรค
- ทำให้มีจิตใจแจ่มใส บริสุทธิ์ ผ่องใส มีความสุขอยู่เสมอ เหมือนได้รับพลังบวก
- ทำให้พุทธศาสนิกชนได้ทำหน้าที่ พุทธบริษัทที่ดี และช่วยบำรุงแก่พระภิกษุสงฆ์

สลากภัต (ตานก๋วยสลาก)

ที่มา/ความสำคัญ

ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ บุพการี สรรพสัตว์ เช่น วัว ควาย สิ่งมีชีวิตที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นต้น

สถานที่ วัดที่มีการจัดงานสลากภัต

วันที่จัดงาน

เดือน กันยายน - ตุลาคม (เดือน ๑๑ - ๑๒ เมือง)

กิจกรรม

- แต่ละครัวเรือนจัดเตรียมเครื่องไทยทาน ต้นเงิน ก๋วยสังฆ์ ก๋วยจ่อก เชิญญาติพี่น้องมาร่วมทำบุญ (ฮอม)
- นำครื่องไทยทานที่จัดเตรียมไว้ไปรวมกันที่วัด (เส้นสลากเขียนลงบนใบตาล) แล้วนำไปรวมกันในพิธี
- พิธีสงฆ์
- ไหว้พระ สมาทานศีล แสดงพระธรรมเทศนา
- พิธีอุปโลกเส้นสลากโดยพระสงฆ์ และให้จับสลากตามจำนวนเส้นสลาก

- ทำบุญให้ทานแก่ผู้ยากไร้ ศรัทธาเตรียม ข้าวสาร อาหารแห้ง
- ถวายเส้นสลากให้แก่พระสงฆ์และสามเณร
- กะโลง สาวแก่ตานต้นกะโลงเพื่อหาเนื้อคู่ ต้นกะโลงมีเครื่องใช้ผู้หญิง เช่น แป้ง หวี เสื้อผ้า รองเท้า ของใช้ในครัวเรือน มีคำโคลง (ประวัติผู้ที่จะถวายต้นกะโลง) ให้ผู้รู้/กลุ่ม อ่านกะโลง
- สลากโชค ตานขุมเงิน/ขุมคำ (หลุม) เอาไปฝังไว้ในดิน ลงเส้นสลาก

<u>สิ่งของที่ต้องเตรียม</u>

- เส้นสลาก
- เครื่องไทยทาน ต้นเงิน ก๋วยสังฆ์ ก๋วยจ่อก
- สลากโชค

บวงสรวงอนุสรณ์สถานช้างเผือก

ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

ประวัติช้างเผือก จากคำบอกเล่าของนายศรี ปัญญาคง ซึ่งเป็นบุตรของนายแก้ว ปัญญาคง เจ้าของช้างเผือก เล่าว่าช้างเผือกมีแม่ ชื่อช้างแม่คำป้อ ซึ่งเป็นช้างที่พ่อแก้ว ปัญญาคง ซื้อจากพ่อน้อยจันตา พ่อค้าช้างชาวบ้านทุ่งขาม อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยเป็นช้างมาจากอำเภอพร้าว มาขายให้เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๕ ขณะนั้นช้างแม่คำป้อ อายุ ๔๐ ปี หลังมาอยู่กับพ่อแก้ว ปัญญาคง ได้เลี้ยงไว้ในป่าแม่ผาแหนเพื่อใช้แรงงานทำงานลากซุง หลังจากนั้นได้ผสมพันธุ์กับช้างพลายบุญชู ตั้งท้องได้ประมาณ ๓ ปี ถึงวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ตกลูกออกมาเป็นช้างเพศผู้ ณ บ้านพ่อแก้ว บ้านแม่ผาแหน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยก่อนจะคลอดได้เกิดนิมิตหมายอันดี คือ มีพายุฝนฟ้าคะนองตลอดคืน จนกระทั่งเวลา ๐๒.๐๐ น. จึงได้คลอดลูกช้างออกมา รู้ไปถึงพ่อเลี้ยงบุญถึง เป็นคนบ้านแม่ปิน อำเภอเกาะคา จังหวัด

ลำปาง ซึ่งเป็นผู้ฝึกสอนช้างของนายสิงห์ จอมใจป้อ ชาวบ้านแม่ผาแหน จึงได้ออกไปดูลูกช้างของพ่อแก้ว ปัญญาคง ซึ่งตกลูกเมื่อคืนที่ผ่านมา

เมื่อดูแล้วพบว่าลูกช้างมีลักษณะพิเศษหลายอย่างผิดกับลูกช้างธรรมดาทั่วไป เช่น ลำตัวมีผิวหนังสีแดงคล้ายกับหม้อน้ำใหม่ มีรูขุมขนเป็นเส้นขนาน คือ ใน ๑ รูมีขน ๒ เส้น มีเล็บข้างละ ๕ เล็บ รวมทั้งหมด ๒๐ เล็บ ฯลฯ ซึ่งช้างทั่วไปจะมีผิวหนังสีดำ มีขนเส้นเดียว และมีเล็บข้างละ ๔ เล็บ รวมทั้งหมด ๑๖ เล็บ พอเห็นดังนั้นพ่อเลี้ยงบุญถึง จึงแนะนำ พ่อแก้ว ปัญญาคง เจ้าของช้างให้ไปแจ้งต่อนายสวัสดิ์ วรพงษ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายอำเภอสันกำแพง ในขณะนั้น หลังได้ทราบข่าวจึงรายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ คือ พ.ต.อ.นิรันดร ชัยนาม และได้รายงานต่อสำนักพระราชวัง

หลังได้รับแจ้ง สำนักพระราชวังได้ส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบลักษณะของลูกช้างโดยใช้เวลาทั้งหมดประมาณ ๑ ปี จึงได้ลงความเห็นว่าลูกช้างเชือกนี้มีลักษณะตรงกับคชลักษณ์คู่บารมีของพระเจ้าแผ่นดิน พ่อแก้ว ปัญญาคง พร้อมบุตร-ธิดา จึงได้น้อมเกล้าถวายช้างเผือกแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยจัดพลับพลา ที่ประทับที่โรงบ่มใบยาแม่ผาแหน ณ วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ เวลา ๑๕.๐๐ น.

สำนักพระราชวังได้รับถวายช้างเผือก พร้อมกับให้เจ้าของช้างนำช้างแม่คำป้อและลูกช้างเผือก เดินทางไปยังสวนสัตว์เชียงใหม่โดยการเดินเท้าในวันรุ่งขึ้น โดยเดินออกจากบ้านแม่ผาแหน วันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ ถึงสวนสัตว์เชียงใหม่ วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ รวมเวลา ๖ วัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ พักครั้งที่ ๑ ที่บ้านดอยยาว ตำบลแช่ช้าง พักครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ ที่โรงเรียนบ้านสันกำแพง พักครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ ที่โรงเรียนบ้านหนองโค้ง อำเภอสันกำแพง พักครั้งที่ ๔

วันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ ที่วัดบวกครกหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พักครั้งที่ ๕ วันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ ที่โรงเรียนดาราวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในเช้าวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ ได้เดินทางไปโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และในวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ ได้จัดงานฉลองสมโภชน์ขึ้นที่ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. เสร็จแล้วเดินทางเข้าสู่สวนสัตว์เชียงใหม่

นามช้างเผือกพลายภูบาลรัตน์ ผู้ขนานนามคือพระครูจันทสมานคุณ (หลวงปู่หล้า) ภายหลังสำนักพระราชวังได้ตั้งชื่อช้างเผือกนี้ว่า “พระเศวตรัตนกรี นพิศสิริพงคนัทย์ เอกาทัศน์มงคลสุลักษณ์ ศุภนัขเนตราทิโควรรณ พิษณุพันธุ์ อัครคชาธาร อัฏฐกุลสารดามพหัสดิน ปรมินทรมหาราชพาหน สยามประชาชนสวัสดิคุล เดชอดุลยเลิศฟ้า” และได้กำหนดว่าจะเลี้ยงลูกช้างเผือกไว้ที่สวนสัตว์เชียงใหม่จนถึงอายุได้ ๕ ปี จึงจะเคลื่อนย้ายไปกรุงเทพมหานคร แต่บุญบารมีของลูกช้างเผือกช้างนี้มีไม่ถึง จึงได้ล้มป่วยตายด้วยไม่ทราบสาเหตุ ก่อนที่ช้างเผือกช้างนี้จะตาย ช้างเผือกมีนิสัยกินแต่ของหวานไม่ยอมทานอาหารที่ทางสวนสัตว์ได้เตรียมไว้ให้ จึงสันนิษฐานว่าเป็นโรคเบาหวาน และได้ล้มลงเมื่อประมาณเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๐ ในขณะที่มีอายุเพียง ๒ ปีเศษ ยังความเศร้าโศกกับประชาชนชาวไทยทั้งหลายที่ได้ทราบข่าว ดังนั้นชาวบ้านและประชาชนในพื้นที่ตำบลออนใต้ จึงได้สร้างอนุสรณ์สถานช้างเผือกขึ้นที่นี่ และจัดงานบวงสรวงขึ้น ณ ที่ถวายช้างเผือกพลายภูบาลรัตน์ โดยช้างเผือกเป็นช้างที่ ๒ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

สถานที่

สถานีใบยาสูบแม่ผาแหน หมู่ ๖ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

วันที่จัดงาน

ช่วงเดือน มกราคม ของทุกปี

กิจกรรม

จัดงานบวงสรวงอนุสรณ์สถานช้างเผือกพลายภูบาลรัตน์ ขึ้นทุกปี ในช่วงเดือน มกราคม ของทุกปี เพื่อให้เป็นสถานศึกษาหน่วยเรียนรู้ความเป็นมาของอนุชนคนรุ่นหลังต่อไป

สิ่งที่ต้องจัดเตรียม

เครื่องบวงสรวงตามตำราสำนักคชลักษณ์ ได้แก่

- รั้วราชวัตร
- ช่อตุง
- หน่อกล้วย
- หน่ออ้อย
- บายศรี
- ดอกไม้
- อาหารคาว-หวาน
- ผลไม้
- น้ำดื่ม น้ำหวาน

บวงสรวงและสักการะอนุสาวรีย์หมื่นดาบเรือน

ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

ชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จ.เชียงใหม่ ถือเป็นชุมชนเก่าแก่มาตั้งแต่ครั้งอดีต ที่มีเรื่องราวมากมายเล่าบอกต่อกันมา กล่าวว่าผู้คนในชุมชนได้อพยพมาจากพันนาภูเลา แขวงเมืองเชียงแสน (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดเชียงราย) ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งใต้ของแม่น้ำออน ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของวัดเชียงแสน ดังมีศิลาจารึกที่ค้นพบ ณ วัดเชียงแสนได้กล่าวไว้ว่า หลังจากที่พญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่ได้ ๒๐๐ ปี พระเจ้าศิริสัทธัมมังกร มหาจักรพรรดิราช ได้เสวยราชเป็นกษัตริย์ครองนครเชียงใหม่ ได้ให้หมื่นดาบเรือน (อนุสาวรีย์อยู่ด้านหน้าวัด) ชักชวนผู้คนมาสร้าง เจดีย์ วิหาร หอพระไตรปิฎก ณ ที่แห่งนี้ เสร็จแล้วตั้งชื่อวัดว่า “สาลกัลญาณมหันตาราม” หรือ “วัดเชียงแสน” ในปัจจุบันนั่นเอง

วัดเชียงแสนในปัจจุบัน ถือว่าเป็นวัดโบราณที่เก่าแก่ในอำเภอสันกำแพง มีความร่มรื่นด้วยแมกไม้ใหญ่ เป็นแหล่งโบราณสถานที่รวมโบราณวัตถุต่าง ๆ มากมาย มีเจดีย์โบราณอันศักดิ์สิทธิ์ ทรงปราสาทสี่เหลี่ยมซ้อนชั้น และยังพบหลักฐานเป็นแหล่งเตาเผาโบราณมากมาย ที่มีชื่อว่า

“เตาสันกำแพง” โดยลวดลายส่วนใหญ่บนเครื่องเคลือบเหล่านี้ เป็นลายปลาเดี่ยว ปลาคู่ และปลาว่ายวนเป็นวงกลม ซึ่งกล่าวว่าเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน เป็นสิ่งที่ชาวชุมชนออนใต้ในปัจจุบันได้พยายามอนุรักษ์ไว้ และเป็นที่มาของเครื่องถ้วยสันกำแพงที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานมากกว่า ๘๐๐ ปี

หมื่นดาบเรือนมีนามว่า “อติชยวญาณบวสิทธิ์” สันนิษฐานว่าหมื่นดาบเรือน คือยศของอำมาตย์ผู้ใหญ่ในยุคสมัยของราชมังราย ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงได้สร้างอนุสาวรีย์หมื่นดาบเรือนขึ้น เพื่อเป็นเครื่องยืนยันความเจริญพระพุทธศาสนา สืบมาจนถึงปัจจุบัน

<u>สถานที่จัดงาน</u>

วัดเชียงแสน หมู่ที่ ๗ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

<u>วันที่จัดงาน</u>

ช่วงเดือนมิถุนายนของทุกปี

<u>กิจกรรม</u>

บวงสรวงอนุสาวรีย์หมื่นดาบเรือน พ่อเมืองผู้สร้างบ้านแป๋งเมือง พันนาภูเลา เมืองเก่า

<u>สิ่งที่ต้องจัดเตรียม</u>

- ดอกไม้ ธูป เทียน
- บายศรี
- อาหารคาว-หวาน
- น้ำหวาน
- ผลไม้

งานวันกตัญญูหลวงปู่หล้า

ประวัติความเป็นมา/ความสำคัญ

พระครูจันทสมานคุณ หรือที่เรียกกันว่า หลวงปู่หล้า เกิดวันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๑ ตรงกับเดือน ๑๑ (เดือนเกี๋ยงเหนือ) ขึ้น ๗ ค่ำ ซึ่งเป็นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) แต่หาดูจากประวัติเมืองเชียงใหม่แล้ว จะอยู่ในช่วงผลัดเปลี่ยนเจ้าผู้ครองนคร จากเจ้าผู้ครองนคร องค์ที่ ๗ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ หรือ “เจ้าหลวงตาขาว” (พ.ศ. ๒๔๒๖ - ๒๔๓๙) เป็นเจ้าผู้ครองนครองค์ที่ ๘ คือ เจ้าอินทวโรรสสุริยะวงศ์ (พ.ศ.๒๔๔๒ - ๒๔๕๒) หลวงปู่หล้า เกิดที่บ้านปง หมู่ที่ ๘ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากวัดป่าตึง ประมาณ ๑ กม. ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

สถานะเดิม หลวงปู่หล้า เป็นบุตรคนสุดท้อง บิดาชื่อ เงิน มารดาชื่อ แก้ว นามสกุล บุญมาคำ กำพร้าแม่ตั้งแต่อายุ ๑ ขวบ เกิดที่บ้านปง หมู่ที่ ๘ ตำบลออนใต้ เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๔๑ ได้เข้ามาอาศัยอยู่วัดกับท่าน

ครูบาปินตา ตั้งแต่อายุ ๘ ขวบ ได้ศึกษาเล่าเรียนบทสวดมนต์และบทสามเณรสิกขาจนกระทั่งอายุได้ ๑๑ ขวบ ได้บวชเป็นสามเณร

วิทยฐานะ หลวงปู่หล้าได้บวชเรียน จนจบนักธรรมที่วัดเชตุพน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จนกระทั่งอายุครบ ๒๐ ปี ก็อุปสมบท ณ อุโบสถกลางน้ำ วัดป่าตึง (ปัจจุบันนี้ถูกรื้อไปแล้ว) โดยมีท่านครูบาปินตา เป็นพระอุปัชฌาย์

งานปกครอง หลวงปู่หล้า ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๗ และได้รับสมณศักดิ์พัดยศเป็นพระครูจันทสมานคุณ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๔ ขณะนั้นอายุได้ ๖๓ ปี เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ที่วัดสามพระยากรุงเทพฯ ในโอกาสร่วมฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษด้วย ต่อมาก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ เป็นเจ้าคณะตำบลออนใต้ ปกครองคณะสงฆ์ในตำบลออนใต้ ท่านเป็นนักปฏิบัติธรรม เป็นพระนักเทศน์ และเป็นช่างไม้และช่างปั้นปูน

ด้านการศึกษา หลวงปู่หล้าได้สร้างโรงเรียนประปริยัติธรรมขึ้นภายในวัดป่าตึง โดยมีพระภิกษุ-สามเณร ในตำบลออนใต้ ได้มาศึกษาเล่าเรียนนักธรรม ตรี โท เอก ได้สร้างโรงเรียนประชาบาล และยังได้มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และเด็กนักเรียนทั่วไป อย่างมิได้ขาด จนกระทั่งท่านได้มรณภาพลง

ด้านศาสนวัตถุ หลวงปู่หล้าได้ก่อสร้างกุฏิ, ศาลา, วิหาร, โรงครัว, อุโบสถ, และเจดีย์ ซึ่งเป็นถาวรวัตถุภายในวัดจนครบหมดและยังได้ไปบูรณะวัดร้างที่ชื่อว่า วัดเชียงแสน ซึ่งอยู่ห่างจากวัดป่าตึงไป ๒ กม.

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๐ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช พร้อมด้วยพระวรชายา เสด็จเยี่ยมวัดป่าตึง และทรงกราบนมัสการหลวงปู่หล้า อย่างเป็นทางการ

วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงยกช่อฟ้า ตัดลูกนิมิต วัดป่าตึง อย่างเป็นทางการ

วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเสด็จเยี่ยมหลวงปู่หล้าเป็นการส่วนพระองค์ ณ อุโบสถวัดป่าตึง ในคราวเสด็จทรงงานสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยลาน

วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเยี่ยมสนธนาธรรมสอบถามปัญหาความเดือดร้อนทุกข์สุขของราษฎรในพื้นที่วัดป่าตึง ในคราวเสด็จทรงงานโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยลาน โครงการพระราชดำริ

<u>สมณศักดิ์ พ.ศ.๒๕๐๔</u>

- ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระครูจันทสมานคุณ
- ได้รับตั้งแต่งให้เป็นพระอุปัชฌาย์
- ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะตำบลออนใต้

หลวงปู่หล้า ได้มรณภาพด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๖ อายุ ๙๖ ปี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานน้ำหลวงอาบศพพระราชทานพวงหรีดเคารพศพ และทรงรับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ๗ วัน

หลวงปู่หล้า มีคณะศรัทธาศิษยานุศิษย์ยกย่องท่านว่า “หลวงปู่หล้าตาทิพย์” เล่ากันว่ามีอยู่วันหนึ่งฝนตั้งเค้าจะตกหนัก หลวงปู่หล้าท่านก็คงจะรู้ด้วยญาณของท่านเอง จึงบอกให้พระเณรให้รีบออกจากกุฏิ เพราะกุฏิเก่าทรุดโทรม และมีต้นลานขนาดใหญ่อยู่ข้างกุฏิต้นหนึ่ง ปรากฏว่าในขณะนั้นมีฝน

ตกหนัก ต้นลานก็หักโค่นลงทับกุฏิพังทั้งหลัง ทุกคนปลอดภัย อีกเรื่องหนึ่งก็คือ มีคณะศิษย์มากราบนมัสการหลวงปู่หล้า เกินกำหนดที่ได้แจ้งไว้ตอนแรก เพื่อขอรับแจกวัตถุมงคลของขลังจากท่าน แต่ก็ได้รับการแจกจากหลวงปู่ทุกคน เหมือนกับว่าท่านรู้ล่วงหน้า นอกจากนั้นนายอนันต์ วงค์คำปัน อดีตครูใหญ่โรงเรียนวัดป่าตึง ได้เล่าเพิ่มเติมว่า “เช้าวันหนึ่งประมาณตีห้า หลวงปู่ได้ให้พระเณรรีบทำความสะอาดวิหารว่าจะมีแขกมาหาที่วัด ปรากฏว่าพอถึงหกโมงเช้ามีพระศรีธรรมนิเทศ เจ้าอาวาสวัดสันป่าข่อย อำเภอเมือง เชียงใหม่มาหา” หลังจากนั้นถ้าหากว่าชาวบ้านมีของหายหรือถูกลักขโมยไป มาถามหลวงปู่ ก็จะบอกให้ว่า ไปติดตามทางทิศนั้นทิศนี้ ก็จะได้ของที่หายตามที่หลวงปู่ได้บอกไว้คืน แต่ถ้าหากหลวงปู่ท่านห้ามว่าไม่ต้องไปตามจะไม่ได้คืน ก็จะเป็นจริงอย่างที่ท่านว่า

คณะศรัทธาศิษยานุศิษย์จึงสรรเสริญว่าท่านมีตาทิพย์สามารถรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ และยังมีอีกหลาย ๆ เรื่องที่ท่านสามารถบอกล่วงหน้าให้กับลูกศิษย์ได้รับรู้ได้ และปัจจุบันนี้สรีระร่างของหลวงปู่หล้า ก็ยังอยู่ที่วัดป่าตึง มีคณะศรัทธาศิษยานุศิษย์ไปกราบไหว้เป็นที่พึ่งทางใจอยู่มิได้ขาด

<u>สถานที่จัดงาน</u>

วัดป่าตึง หมู่ ๗ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ฮีตฮอยป่าเวณีตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

<u>กิจกรรม</u>

๑. งานวันกตัญญูหลวงปู่หล้า วันที่ ๒๐ - ๒๒ กันยายน ของทุกปี จำนวน ๓ วัน

- มอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน/นักศึกษาทั่วภาคเหนือ
- มอบข้าวสารอาหารแห้งให้แก่ผู้ยากไร้ที่มาขอรับบริจาค
- มอบโคกระบือให้แก่เกษตรกรนำไปเลี้ยง
- จัดเลี้ยงโรงทานให้แก่ผู้ร่วมงาน

๒. งานวันมรณภาพ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ของทุกปี

- อุทิศส่วนกุศลให้หลวงปู่หล้า

ศิลปะและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จักสาน

ที่มา/ความสำคัญ

หวายเป็นพืชที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว คือมีความสวยงามตามธรรมชาติ มีเนื้ออ่อนกว่าเนื้อไม้แต่มีความเหนียว แข็งแรงและยืดหยุ่นได้ดีกว่าไม้ไผ่หรือไม้ที่ใช้ในการจักสานชนิดอื่น ๆ สามารถจักเป็นเส้นหรือแผ่นบางได้ง่าย โค้งงอได้ดี คงรูปอยู่ได้ตลอดตามความต้องการ หวายจึงถูกนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันตั้งแต่สมัยโบราณ และมีความต้องการใช้หวายยิ่งทวีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันการใช้หวายมิใช่เฉพาะใช้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น หวายจึงมีบทบาทต่อเศรษฐกิจไทยอย่างยิ่ง หวาย เป็นไม้เลื้อยจัดอยู่ในตระกูลปาล์ม เป็นไม้เขตร้อน มีคุณสมบัติพิเศษอยู่ที่ ความเหนียว สามารถดัด งอตัวได้ ด้วยคุณสมบัติพิเศษนี้ทำให้หวาย กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่นิยมนำมาใช้เป็นเครื่องจักสาน หวายที่นำมาจักสานนั้นจะต้องเป็นหวายเส้นเล็ก เช่นหวายหอม หวายขนุน หวายน้ำ เป็นต้น

การใช้ประโยชน์

หวาย นำมาใช้ประโยชน์ทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ หลายประเภท เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ได้แก่เช่น ตะกร้า กระเช้า ตะกร้อ กระเป๋า หมวก ภาชนะใส่ผลไม้ เป็นต้น

ขั้นตอนการทำ

๑. คิดแบบ ออกแบบรูปทรง เช่น สี่เหลี่ยม กลม กระจาด โตก ฯลฯ
๒. ทำฐานตารูปแบบ
๓. ขึ้นลูกกรงเป็นชั้น ๆ
๔. พันขอบบน
๕. จูงนางปากขอบ
๖. ตึงวงจับหรือมือจับ
๗. พันงวงจับหรือมือจับ
๘. ตกแต่งให้สวยงาม

วัสดุ/อุปกรณ์

วัสดุ

๑. หวายหางหนู (เส้นเล็ก)
๒. หวายน้ำ (เส้นใหญ่)
๓. ไม้เจลย (ไม้ขึ้นตามริมน้ำ)
๔. หวายใหญ่ (อยู่บนบก)
๕. เพนกเปรียบ (ขึ้นอยู่ตามชุมชน)
๖. ตะปูเข็ม

อุปกรณ์

๑. ฆ้อนตีตะปู (ขนาดเล็ก)
๒. แป้นเจาะรู (ทำจากเหล็ก)
๓. มีดตอก
๔. ลูกกรง
๕. เหล็กปลายแหลม

ทอผ้า (ผ้าฝ้าย)

ที่มา/ความสำคัญ

คนสมัยก่อนเดิมมีฐานะค่อนข้างยากจน ต้องทอผ้าเพื่อใช้สำหรับนุ่งห่มเอง เด็กๆ สมัยก่อนซึมซับ เรียนรู้ทักษะและจากแม่ ลายผ้าในท้องถิ่น ได้แก่ ลายสามแลว ลายเกล็ดเต่า ลายตะแล่ม และลายขนมชั้น ซึ่งต่อมาเรียกกันว่าลายสันกำแพง มีการทำเป็นอาชีพ เช่น รับผ้าจากสันกำแพงมาทอ เป็นลูกจ้างโรงงานทอผ้า และทอขายเอง ปัจจุบันได้รับ

ขั้นตอนการทำ

๑. การเตรียมฝ้าย

ฝ้ายที่ใช้ ได้แก่ ฝ้ายหลวง ฝ้ายขี้หนู โดยจะเริ่มปลูกในช่วงฤดูฝน ประมาณเดือนธันวาคมดอกฝ้ายจะเริ่มผลิ และบานในเดือนมกราคม จากนั้นจึงเริ่มเก็บดอกฝ้าย โดยมีขั้นตอนการเตรียมฝ้ายสำหรับทอ ดังนี้

๑.๑ นำฝ้ายที่เก็บมาตากแดด ๑ แดด เพื่อไล่ความชื้นจากฝ้าย

๑.๒ แยกเม็ดฝ้ายออกจากปุย โดยการอีด

๑.๓ ตีฝ้ายให้ปุยฝ้ายฟู จากนั้นกิ๊ก (มวน) เป็นหางฝ้าย

๑.๔ นำหางฝ้ายไปปั่นเป็นเส้นโดยใช้เผี่ยน

๑.๕ นำฝ้ายออกจากเผี่ยนใส่เปี๋ย เพื่อทำให้เป็นต่อง (ใจ๋ฝ้าย) หากต้องการสีต่าง ๆ มีวิธีการ ดังนี้

๑.๕.๑ สีขาว (ฝ้ายดิบ) ต้มข้าวให้ร่วน เมื่อเย็นแล้ว ให้นำเส้นฝ้ายลงไปขยำให้เข้าเนื้อฝ้าย จากนั้นรูดน้ำออก แล้วนำไปตากแดด จะทำให้เส้นฝ้ายมีความเหนียว

๑.๕.๒ สีต่างๆ (สีธรรมชาติ) ใช้เปลือกไม้ที่หาจากในป่า เช่น ไม้ประดู่ ไม้นนทรี เปลือกแดง นำมาต้มประมาณ ๓๐ นาที เพื่อให้สีออกมา จากนั้นตักเปลือกไม้ออก ใส่เกลือแกง จำนวน ๑ กำมือ เอาเส้นฝ้ายไปต้มต่ออีกประมาณ ๓๐ นาที (ขณะต้มให้พลิกเส้นฝ้ายขึ้นลงเพื่อให้สีกระจายทั่วฝ้าย)

๑.๕.๓ น้ำเส้นฝ้ายที่แต่งสีเรียบร้อยแล้วผึ่งลมให้แห้งประมาณ ๕ นาที จากนั้นนำไปแช่ในน้ำที่เตรียมไว้เพื่อให้สีติดทนและเปลี่ยนโทนสีให้เข้ม อ่อนลงได้ ได้แก่ แช่น้ำสารส้ม สีอ่อนลง แช่น้ำปูนใส สีเข้มขึ้น แช่น้ำด่าง สีเข้มขึ้น และแช่น้ำสีสนิม สีเข้มมาก (ออกดำ) จากนั้นซักฝ้ายจนใสแล้วนำไปผึ่งลม

๑.๖ นำเส้นฝ้ายมากรอ (กวัก) จากนั้นทำการโว้ล (ทำลาย แพทเทิร์น คือ การนำฝ้ายแต่ละสีไปเรียงเพื่อทำเป็นลายต่าง ๆ) เดินโว้ลจนเสร็จ

๑.๗ ยกใส่ฟันฟืม (เพื่อเรียงเส้นฝ้าย) หวีให้เส้นฝ้ายเรียงตัวเรียบร้อยสวยงาม หูกม้วนเข้าไม้พัด แล้วยกใส่กี่

๑.๘ เก็บเขาหูก (ตะกอ) เป็นการนำฝ้ายเส้นหนาสอดเข้าไปล้วงเส้นฝ้าย

๑.๙ ปั่นเส้นพุ่ง (ฝ้ายต่ำ) นำหลอดเล็กเล็กๆ ไว้มวนเส้นด้ายพุ่ง แล้วนำใส่กระสวยเพื่อเตรียมทอต่อไป

๒. การทอผ้า

๒.๑ ขึ้นกี่ เท้าทั้งสองเหยียบไม้เหยียบไว้ มือซ้ายครอบฟืม มือขวาถือที่กระตุก

๒.๒ เหยียบไม้ (ข้างล่าง) ตามตำแหน่งกระสวยอยู่

๒.๓ ผลักครอบฟืมออกค้างไว้ พร้อมกับกระตุก ดึงครอบฟืมให้กระแทกกลับ ทำซ้ำไปเรื่อย ๆ จนหมดม้วนผ้า

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. อีด สำหรับรีดเม็ด
๒. เผี่ยนปั่นฝ้าย
๓. ตั่งบะกวัก - กวัก/กรอ ฝ้าย
๔. ก๊างโว้ลหูก (ทำแบบแพทเทิร์น)
๕. ก๊างหวีหูก
๖. ฟืม
๗. เปี๋ย
๘. กวงกว๊าง (สำหรับใส่ฝ้าย)
๙. กี่ ประกอบด้วย กระสวย, ไม้พัด, ไม้หาบเขา/ไม้เก็บเขา (ไม้สำหรับร่อนตะกอ), ไม้เหยียบ, ไม้สะป๋าม (ไม้พันผ้า), หลอดฝ้าย สำหรับปั่นด้ายพุ่ง

ประโยชน์

- ใช้สำหรับนุ่งห่ม
- สร้างรายได้จากการขาย

เครื่องถ้วยสันกำแพง

ที่มา/ความสำคัญ

เครื่องถ้วยสันกำแพงผลิตจากเตาเผาโบราณ พบที่ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ตามที่อาจารย์ไกรศรี นิมมานเหมินท์ ได้ศึกษาเพื่อคำนวณอายุของเตาสันกำแพง ปรากฏว่าอายุตรงกับราชวงศ์ต้าหมิงของจีน รวมทั้งลักษณะลวดลายก็มีความคล้ายคลึงกันขั้นตอนการทำ เชื่อว่าได้รับอิทธิพลมาจากจีนเช่นเดียวกับเครื่องถ้วยสุโขทัยและสวรรคโลก เพราะลวดลายที่ถึงสิ้นราชวงศ์เชียงรายที่ขุดพบเศษแตกใหม่ทีอายุถึงสิ้นราชวงศ์ต้าหมิง ทั้งนี้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ว่า เครื่องถ้วยสันกำแพงเริ่มทำในสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ จนถึงสิ้นราชวงศ์เม็งราย (พ.ศ. ๑๙๔๘-๒๑๐๑) ซึ่งเป็นสมัยที่อาณาจักรทางเหนือมีความเจริญที่สุด แต่ศิลปะเครื่องถ้วยสันกำแพงนี้มีอายุไม่นานก็ล้มเลิกหายสาบสูญไป เพราะปรากฏในพงศาวดารพม่า พ.ศ. ๒๑๐๑ บุเรงนองตีเมืองเชียงใหม่ พระองค์ได้เอาศิลปินและช่างฝีมือดี ในการทำของต่าง ๆ ของเชียงใหม่ไปไว้ที่หงสาวดี เชื่อว่าช่างทำเครื่องถ้วยสันกำแพงคงถูกวาดต้อนไปอยู่ที่นั่น เป็นเหตุให้การทำเครื่องถ้วยที่สันกำแพงยุติลงและถูกทอดทิ้งให้ร้างไปจนทุกวันนี้

ลักษณะเตาเผาสันกำแพงเป็นเตากูบก่อด้วยดินแล้วเผาให้แข็งตัว ลักษณะรูปร่างและการแบ่งสัดส่วนของเตาคล้ายกับเตาสมัยสุโขทัย คือ แบ่ง

ออกเป็น ๓ ส่วน ตอนหน้าเป็นที่ใส่เชื้อเพลิง ตอนกลางเป็นที่ตั้งผลิตภัณฑ์เข้าเผา และตอนท้ายเป็นปล่องไฟ ระบายความร้อน

เครื่องถ้วยสันกำแพงผลิตจากดินเหนียวรอบๆ บริเวณเตาเผา และดินขาวจากท้องลำห้วยแม่ลาน มีน้ำเคลือบสีเขียว ได้จากขี้เถ้าของลำต้นและใบมะก่อตาหมูไปผสมกับดินท้องนา อัตราส่วน ๔ ต่อ ๙ ปนน้ำพอไม่ให้ข้นจนเกินไป น้ำเคลือบสีเขียวนี้เรียกว่าศิลาดล (celadon) ส่วนน้ำยาที่ใช้เขียนลวดลายบนถ้วยเป็นเส้นสีดำหรือสีน้ำตาลแก่ ทำจากดินแดงธรรมชาติซึ่งมีแร่เหล็กเจือปน ซึ่งพบมากในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องถ้วยสันกำแพงจะอาบน้ำยาเคลือบทั้งภายนอกและภายใน ยกเว้นบริเวณปากถ้วยและก้นถ้วย เพราะเวลาเผาใช้วิธีวางปากถ้วยบนปากถ้วย และก้นถ้วยบนก้นถ้วยซ้อนๆ กันไปเป็นตั้งๆ ๔-๕ ชั้น เมื่อเปลวไฟผ่านจนน้ำเคลือบละลาย ถ้วยจะได้ไม่ติดกัน ดังนั้นภายนอกของถ้วยที่ถูกเปลวไฟและขี้เถ้าแล่นผ่าน น้ำเคลือบจึงสกปรกกลายเป็นสีเข้มไม่ขึ้นเงาเป็นมันงามเหมือนภายในถ้วย

ลวดลายที่เขียนก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับลวดลายของจีนในสมัยต้นๆ ของราชวงศ์ต้าหมิง ลายที่นิยมมากที่สุดและเป็นเอกลักษณ์คือลายปลาคู่ว่ายน้ำวนตามกันภายในวงกลม ซึ่งลักษณะเช่นนี้มาจากลายหยินหยางแบบจีน ส่วนลวดลายอื่นๆ ที่พบยังมีอีก

เช่น ลายวงกลมซ้อนกัน ลายรูปสัตว์ในวงกลม และลายดอกไม้ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมาก ได้แก่ จาน ชาม ขวดตะคัน ไห กระปุก และคนที เป็นต้น

ปัจจุบันมีการจัดแสดงเครื่องถ้วยสันกำแพงที่พิพิธภัณฑ์เครื่องถ้วยสันกำแพง วัดป่าตึง (ครูบาหล้า) ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพิพิธภัณฑ์นี้ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๐๓ เมื่อมีการขุดค้นศึกษาแหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยโบราณบริเวณอำเภอสันกำแพง โดยกรมศิลปากรร่วมกับวัดป่าตึงจัดทำขึ้น

ทำเลที่ตั้งของเตา การตั้งเตาเผา การทำการปั้นถ้วยชามนั้นมีอยู่ในตำบลออนใต้ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากบริเวณนี้ใกล้เส้นทาง ค้าขาย ใกล้วัตถุดิบคือ ดิน และน้ำยาเคลือบ อีกทั้งน้ำท่าก็บริบูรณ์ รอบๆ บริเวณเตา มีดินเหนียวพอใช้ปั้นถ้วยได้ ในท้องลำห้วยแม่ลานได้พบดินขาวคล้ายดินเกาลินของจีน น้ำยาที่เขียนลวดลายเส้นสีดำหรือน้ำตาลแก่ นั้นได้แก่ดินตามธรรมชาติ ซึ่งมีแร่เหล็กปนอยู่ ดินนี้อยู่ที่อำเภอดอยสะเก็ดซึ่งอยู่ใกล้กับอำเภอสันกำแพง ใช้เวลาเดินทางไปมาได้ ๑ วัน

เตาเผาสันกำแพงที่พบแล้วประมาณ ๒๓ แห่ง ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาริมฝั่งริมแม่น้ำปิงไป ทางทิศตะวันออกห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ ๒๕ กิโลเมตร เตาเผามีขนาดเล็กมาก (ส่วนใหญ่จะมีขนาดยาวไม่เกิน ๓ เมตร) สร้างแบบเดียวกันกับเตาเผาที่วังเหนือ บางเตา เจาะริมตลิ่งเข้าไปเป็นโพรง บางเตาสร้างในบริเวณที่ราบ เตาบางแห่งสร้างด้วยอิฐ แต่ก็มีไม่มากนัก แต่โดยทั่วไปแล้วเตาเผามักถูกสร้างขึ้นอย่างง่ายๆ จากการที่เตาเผาสันกำแพงมีขนาดเล็กและสร้างอย่างง่ายๆ ไม่พิถีพิถันนัก ทำให้ของที่ได้มีคุณภาพแตกต่างกันมาก

อัตราการสูญเสียค่อนข้างสูง บางชิ้นสวยงามมาก บางชิ้นเสียหายต้องทิ้ง การควบคุมอากาศและอุณหภูมิภายในเตาเป็นเรื่องโชคมากกว่า การทำได้ด้วยความชำนาญ

และเนื่องจากขาดความชำนาญในการควบคุมอากาศและอุณหภูมิในเตาเผา ทำให้เตาเผามักยุบหรือทรุดตัวเสมอ พบเตาที่ยุบลงและมีภาชนะอยู่ภายในถูกทิ้งร้างอยู่มาก ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาการผลิต แต่ก็พบเครื่องปั้นดินเผาสันกำแพง กระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดภาคเหนือ แสดงว่าของที่ผลิตจากเตาสันกำแพงเป็นที่นิยมกันมาก

ลักษณะเครื่องถ้วยสันกำแพงมีฝีมือหยาบกว่าเครื่องถ้วยเวียงกาหลง สวรรคโลก และสุโขทัย เพราะเป็นดินชนิดหยาบมีทรายปนและไม่ได้กรองดินเสียก่อน การเคลือบส่วนใหญ่มีผิวด้านไม่ขึ้นเงาเป็นมัน มีตั้งแต่เหลืองถึงเขียวอ่อน บางชนิดเคลือบสีน้ำตาลเข้ม เครื่องถ้วยสันกำแพงจะมีความหนากว่าของ

เวียงกาหลวง เนื่องจากดินไม่ดี ลวดลายส่วนมากเป็นรูปลายดอกไม้ กอบัว รูปปลาซึ่งสืบเนื่องมาจากเครื่องหมาย “หยิน” และ “หยาง” ของจีน ลวดลายส่วนใหญ่คล้ายกับลวดลายของ “จีน” สมัยต้นๆ ของราชวงศ์ต้าหมิง

<u>วัสดุ/อุปกรณ์</u>

๑. ดินเหนียวธรรมชาติ ๒. น้ำ ๓. เครื่องโม่ดิน
๔. จอบ เสียม/พลั่ว ๕. ตระแกรงร่อนดิน ๖. แป้นหมุน
๗. อุปกรณ์ในการแกะลวดลาย

<u>ขั้นตอนการปั้น</u>

๑. นำดินเหนียวธรรมชาติมาซอย (เซียมในให้เป็นแผ่นบาง หมักน้ำโดยประมาณไว้ก่อน) แล้วจึงนำมาเข้าเครื่องโม่ดิน (สมัยโบราณใช้วิธีเหยียบและนวดก่อนนำมาปั้น)

๒. เมื่อได้ดินจากการโม่แล้ว จึงนำมาขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ตามแบบและขนาดของเครื่องปั้นที่ต้องการตามรูปต่างๆ เช่น กระปุก หม้อ คนโท ข้นน้ำ พานรอง จนปัจจุบันดัดแปลงมาเป็นโคมสำหรับใช้กับหลอดไฟฟ้า (เพื่อเข้ากับสมัยและยุคปัจจุบันพร้อมทั้งให้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น)

๓. นำผลิตภัณฑ์ที่ปั้นแล้วออกผึ่งแดด ผึ่งลม พอความแข็งตัวของเนื้อดินจับยกได้ โดยไม่ทำให้เสียรูปทรงจึงนำขึ้นแป้นขูดแต่งอีกครั้ง เพื่อให้ได้รูปทรงและความหนาบางของเนื้อดินตามแบบและความต้องการจนเสร็จ

๔. จากนั้นจะผึ่งไว้จนเนื้อดินมีความแข็งตัวพอที่จะขัด หรือขูดแต่งให้เรียบร้อยสวยงามอีกครั้งแล้วจึงนำไปเข้าเตาเผา

<u>ขั้นตอนการขึ้นรูปเครื่องถ้วย</u>

การขึ้นรูปตามลักษณะของดิน สามารถทำได้ ๕ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. การขึ้นรูปโดยใช้ดินในสภาพของเหลว
๒. การขึ้นรูปโดยใช้ดินในสภาพของเหลวข้น
๓. การขึ้นรูปโดยใช้ดินในสภาพก้อนดินนุ่ม
๔. การขึ้นรูปโดยใช้ดินในสภาพกึ่งแห้ง
๕. การขึ้นรูปโดยใช้ดินในสภาพแห้ง

<u>การขึ้นรูปตามวิธีการขึ้นรูป</u>

๑. การขึ้นรูปด้วยมือ การปั้น/แป้นหมุน
๒. การขึ้นรูปด้วยการหล่อ
๓. การขึ้นรูปด้วยจิ๊กเกอร์ แบบกึ่งอัตโนมัติ และแบบอัตโนมัติ
๔. การขึ้นรูปด้วยเครื่องโรลเลอร์ (**Roller Machine**)

ขั้นตอนการวาดลวดลาย

ในการวาดลวดลายต้องมีความละเอียดและต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเท่านั้น เนื่องจากลายบนถ้วยชามนั้นเป็นลวดลายเฉพาะ ที่พบมากในจาน ชาม คือ รูปปลา กงจักร ดอกไม้ โดยเฉพาะรูปปลานั้นสันนิษฐานว่าเป็น ปลากา มิใช่ปลาตะเพียนที่เข้าใจกันมาแต่ก่อน

ขั้นตอนการเคลือบ แสกน

การเคลือบ คือกระบวนการปกปิดหรือปกคลุมเนื้อผลิตภัณฑ์ไว้ด้วยแก้วบางๆ ด้วยส่วนผสมของเคลือบที่ถูกบดอย่างละเอียดแล้วทำเป็นของเหลวและนำมาเคลือบเนื้อผลิตภัณฑ์ และถูกทำให้แห้งโดยการเผาจะเกิดภาวะของแก้วในระหว่างการเผา

งานประเพณีทั่วไป

งานอวมงคล (ฌาปนกิจศพ/บำเพ็ญกุศลศพ)

พิธีกรรมทางศาสนาก่อนวันฌาปนกิจ

- สวดถอนก่อนเคลื่อนย้ายศพ (พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป)
- แสดงธรรมเทศนา-สวดพระอภิธรรม (พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป)
- ตานปราสาท เคลื่อนย้ายศพขึ้นบนปราสาท (พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป)

วันฌาปนกิจ

- กรณีเสียชีวิตจากอุบัติเหตุตานเจดีย์ทราย ๑๐๘ กอง

พิธีการทางศาสนา

- พระสงฆ์ จำนวน ๔/๖/๘ รูป ประกอบพิธีทำบุญฌาปนกิจ
- ไหว้พระ รับศีล สมาทานศีล
- แสดงพระธรรมเทศนาหน้าศพ จำนวน ๑ กัณฑ์ (บางพื้นที่ใส่บาตรข้าวสาร) สวดมาติกา
- มัคนายกโอกาสเวนตาน สูมาครัวตาน ถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา ตานบ้าน ตานคัวยก
- ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

พิธีกรรม

- ก่อนเคลื่อนศพสู่ฌาปนสถาน สามี-ภรรยา ทำพิธีตัดและจะไม้ไปส่งศพกัน
- เคลื่อนศพสู่ฌาปนสถาน
- พิธีทำบุญทอดผ้าไตรบังสุกุลเปิด, ทอดผ้าบังสุกุล ๔ มุม, ผ้าบังสุกุล, ผ้าไตรบังสุกุล, ผ้าไตรบังสุกุลปิด
- พิธีกรอ่านประวัติผู้วายชนม์ จากนั้นวางดอกไม้จันทน์ ร่วมยืนไว้อาลัยและประชุมเพลิง

<u>สิ่งของที่ต้องเตรียม</u>

- สะตวง ๒ ชุด กรณี (เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ) / สะตวง ๑ ชุด กรณี (เสียชีวิตปกติ)
- เครื่อง ๔ ประกอบด้วย ช่อ ๓ (ขาว, แดง, ดำ) , ข้าวสามสี, หมาก, เมี่ยง, บุหรี่, กล้วย, อ้อย, ขนม)
- คัวยก (บนบ้าน) ประกอบด้วย เสื่อ, หมอน, หม้อน้ำ, น้ำต้น, ผ้าไตร ใส่ขัน, ขันโตกใส่อาหาร, สังฆทาน และปัจจัย
- คัวตาน (ผีตายอยู่ลุ่มบ้าน) ประกอบด้วย เครื่องแต่งกาย, ของใน ครัวเรือน, ของใช้ส่วนตัว และสังฆทาน
- ต้นดอก ต้นหมากพลู ต้นเทียน (ชายตามคุณพ่อ ๒๑ เล่ม, หญิงตาม คุณแม่ ๑๒ เล่ม) วางชั้นบนคัวยก
- ดอกไม้จันทน์
- ตะเกียง (ไฟยาม) *ห้ามให้ดับ
- กระถางธูป
- ธูปใหญ่ (จุดตลอด)
- ตุง ๓ หาง ปักรถ (ปราสาท)
- ถุงห่อข้าว ๑๐๐ ห่อ ถุงย่าม (ให้คนดูแลศพสะพายเดินนำหน้าศพ)
- ไม้ง่าม
- มะพร้าว (ล้างหน้า)
- โต๊ะหมู่บูชา
    - แจกัน, เชิงเทียน, กระถางธูป
    - ๔ ขัน ประกอบด้วย ขันพระพุทธ, ขันศีล, ขันสูมาคัวตาน, ขันมัคนายก (ธูปเทียนอย่างละ ๔ เล่ม)
    - ขันข้าว ๒ ขัน (ตานผีตาย, ตานเทวบุตรเทวดา)
- ขันตั้งสวด (ของพระสงฆ์) ประกอบด้วย สวยพลู, สวยหมาก และปัจจัย (ไม่รวมในสังฆทาน)
- มีดดาบ

- ก้านกล้วย
- ปลี
- ขันตั้ง (ตัดขาด)

<u>การเตรียมตัว/การปฏิบัติ</u>

- วางแผนวันฌาปนกิจ เจ้าภาพ-ผู้นำชุมชนร่วมกันกับพระสงฆ์และมัคนายกกำหนดวันฌาปนกิจศพ
- กรณีที่มีผู้เสียชีวิตพร้อมกัน ศพที่เสียชีวิตก่อนฌาปนกิจหลัง ศพที่เสียชีวิตหลังฌาปนกิจก่อน
- สามี ภรรยา ทำพิธีตัดและจะไม่ไปส่งศพกัน
- ล้างมือด้วยน้ำขมิ้นส้มป่อยหลังออกจากป่าช้า
- พิธีสังคหะ (ปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย)

งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่

ที่มา/ความสำคัญ

เพื่อความเป็นสิริมงคลให้อยู่ดีมีสุข (อุทิศส่วนกุศลและขอขมาผีสางนางไม้ สำหรับบ้านไม้สมัยก่อน) พิธีขึ้นบ้านใหม่ หรือพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ คือความเชื่อที่มีมาตั้งแต่โบราณ เป็นการทำบุญสำหรับการย้ายบ้านหรือที่อยู่ใหม่ จัดขึ้นเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย เชื่อกันว่าจะช่วยให้อยู่เย็น เป็นสุข เจริญรุ่งเรือง รักใคร่ปรองดอง ไม่ทะเลาะวิวาท ป้องกันสิ่งอันตราย ขับไล่สิ่งชั่วร้าย และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

การเตรียมงานขึ้นบ้านใหม่

- หาวันเวลาและฤกษ์ดีจากผู้รู้ เช่น (พระสงฆ์ มัคนายก)
- นิมนต์พระสงฆ์เป็นจำนวนคี่ (๕/๗/๙ ตามแต่เจ้าภาพจะนิมนต์)
- เชิญแขกญาติพี่น้องมาร่วมงาน
- เตรียมของเพื่อประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ ประกอบด้วย ท้าวทั้งสี่, สะตวงห้า, คัวสืบชะตา, เครื่องครัวของใช้, (หาบ, ผัก-ผลไม้)
- ตั้งโต๊ะหมู่บูชา, บาตรน้ำมนต์, น้ำส้มป่อย และเครื่องประกอบพิธีทางศาสนา

<u>พิธีกรรม</u>

๑. ขึ้นท้าวทั้ง ๔ (ท้าวจตุโลกบาล)

๒. พิธีถอนเสา ๔ มุมบ้าน และกลางบ้าน ๑ โดยพระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป

๓. พิธีขึ้นบ้านใหม่

๓.๑ เจ้าภาพนำพระพุทธรูปขึ้นบ้าน นิยมให้คนที่มีชื่อแก้วหรือคำ เป็นคนหาบของขึ้นบ้านตามฤกษ์มงคล พระสงฆ์สวดเจริญชัยมงคลคาถาและพรมน้ำมนต์

๓.๒ ไหว้พระ มัคนายกสมาทานศีล และอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ (ตักบาตรข้าวสาร) และสืบชะตา

๔. แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

๔.๑ ตานขันโตกพิธี ๒ ขัน

๔.๒ เวนตาน (สุมาคัวตาน)

๔.๓ ตานขันข้าวอุทิศส่วนบุญกุศล

๔.๔ ถวายเครื่องไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา

๔.๕ มัคนายกนำกล่าวแผ่เมตตา พรมน้ำพุทธมนต์ และการเจิม

๕. ถวายภัตตาหารเช้า หรือภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

<u>สิ่งของที่ต้องเตรียม</u>

- ท้าวทั้ง ๔ (ใบตองทำกระทง ๔ มุม จำนวน ๖ กระทง) ของที่ใส่ในกระทงประกอบไปด้วย : ข้าวสาร/ข้าวเปลือก, กล้วย, อ้อย, ใบพลู, หมาก, เมี่ยง, บุหรี่, ข้าวตอกดอกไม้อาหาร, สับปทนน้อย, ธูป ๕ ดอก, เทียน ๒ เล่ม

- สะตวง (กาบกล้วย) ๕ ของที่ใส่ในสะตวงประกอบไปด้วย : ขนมข้าวต้ม, หมากพลู, ผลไม้, อาหาร, ข้าวดำ, ข้าวแดง, ช่อขาว, ช่อฟ้า, ช่อแดง, ไม้หีบ (คีบ)

- ครัวสืบชะตา ประกอบไปด้วย ไม้ง่าม ๒ อัน, ไม้ขัว (สะพาน), บันได ๙ ขั้น, ช่อปักก้านกล้วย ๑๐๘ อัน,

(แพเมี่ยง, แพพลูหมาก, แพบุหรี่ ๑๘๐อัน), มะพร้าว (ทะลาย), กล้วย (เครือ), กรวยดอก (ดอกไม้เทียน ๒ เล่ม) ๑๘ อัน, หม้อดินเงินหม้อดินทอง, เสื่อ, ต้นกล้วย, ต้นอ้อย, ต้นมะพร้าวต้นหมาก (ต้องมีราก), ไม้กวาด, หม้อน้ำ, กระบวย, ไม้ง่ามเล็ก ๑๐๘ อัน, ฝ้ายมงคลคล้องหัวเจ้าบ้าน

- ครัวใส่เครื่องหาบ ประกอบด้วย หม้อน้ำ หม้อแกง, ข้าวสาร ข้าวเปลือก, ฟัก, ขนุน, ผักที่ชื่อเป็นมงคล, พระพุทธรูป (เจ้าบ้าน), ที่นอน

<u>การปฏิบัติเมื่อถึงวันงาน</u>

- แต่งกายเสื้อผ้าสดใส

งานแต่งงาน

ที่มา/ความสำคัญ

การแต่งงานถือเป็นประเพณีที่ดีงาม ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างช้านาน ที่หนุ่มสาวตกลงปลงใจจะใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมเป็นครอบครัวเดียวกัน เป็นพิธีที่ช่วยเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตคู่สำหรับบ่าวสาวในการตัดสินใจครองคู่กันได้เป็นอย่างดี ภาคเหนือจะมีพิธีแต่งงานแบบล้านนา แสดงเชิงสัญลักษณ์การมีคู่, เข้าตามตรอกออกตามประตู, สามีภรรยาตามประเพณี, ผีปู่ย่าฝ่ายหญิงผู้ใหญ่ ๒ ฝ่ายพูดจาตกลง โดยผู้ใหญ่ฝ่ายชายไปสู่ขอเจรจาญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงใส่ผีและกำหนดวันจัดพิธีแต่งงาน

สิ่งของที่ต้องเตรียม

- ครัวใส่ผี ถามผีฝ่ายหญิง (ไก่, หมู, ปลา ฯลฯ) พลูมัด ๔ ใบ (๔แถว), ข้าวตอกดอกไม้เงิน

- ขันบายศรีผูกมือ (กระทงใบตอง กล้วย ๑ ลูก, ข้าวเกรียบ, ข้าวแต๋น, ปลาแห้ง ๒ ตัว, ข้าวสุก), ด้ายมัดมือ, ด้ายมงคล (ใส่หัว), แป้งเจิม, หมอน ๒ ใบ

พิธีการแต่งงาน

๑. ขอเขย (แต่งบ้านฝ่ายหญิง)

๒. แห่ขันหมากจากบ้านฝ่ายชายมาบ้านฝ่ายหญิง พร้อมเครื่องขันหมาก เช่น ต้นกล้วย, ต้นอ้อย, เงิน, ถาดเงินถาดทองห่อ เป็นต้น

๓. ฝ่ายหญิงเตรียมขันบายสี, น้ำล้างเท้า (ล้างเท้าเจ้าบ่าว)

๔. กราบพ่อแม่เจ้าบ่าวเจ้าสาว (พิธีไหว้พ่อ-แม่ คู่บ่าว-สาว)

๕. เจ้าบ่าวมอบสินสอดให้พ่อแม่เจ้าสาว, สวมแหวนแต่งงาน

๖. เจ้าบ่าว-เจ้าสาว นั่งที่ทำพิธี, พ่อเจ้าบ่าวคล้องมาลัยให้เจ้าสาว, พ่อเจ้าสาวคล้องมาลัยให้เจ้าบ่าว

๗. สวมด้ายมงคล, เจิมแป้งหน้าผาก

๘. พิธีเรียกขวัญเจ้าบ่าว-สาว (ถ้ามี)

๙. พ่อแม่ทั้งสองฝ่าย และแขกผู้มีเกียรติ ผูกข้อมือเจ้าบ่าวเจ้าสาว

๑๐. ผู้นำผูกข้อมือเจ้าบ่าวเจ้าสาวติดกัน และส่งเข้าห้องหอ

๑๑. เจ้าบ่าวเจ้าสาวทานข้าวร่วมกัน (ช้อน ๑ ใบ, ไข่ ๑ ใบ)

๑๒. เจ้าบ่าวเจ้าสาวลงมาเปิดอาหารแขก และกล่าวขอบคุณแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงาน

